



# رویکرد تلفیقی در دوره پیش از دبستان

عالمه هادیان حیدری  
کارشناس ارشد پیش از دبستان

**کلیدواژه‌ها:** رویکرد تلفیقی، فعالیت‌های گروهی، تفکر خلاق.

تحقیقات وسیع اوکونل<sup>۱</sup> (۲۰۰۶)، نشان داده است، برنامه غنی در دوران پیش دبستانی نه تنها کودکان را برای یادگیری آماده می‌سازد، بلکه به رشد مهارت‌های اجتماعی نیز کمک می‌کند. علاوه بر این، گسترش علوم و مهارت‌های جدید، چالشی عظیم برای ساخت برنامه‌های مناسب و پاسخگو ایجاد می‌کند. ایده تلفیق برنامه، موضوع جدیدی نیست، در حقیقت، معروف‌ترین روش برای طراحی برنامه پیش دبستانی به شمار می‌آید. بسیاری از معلمان پس از طراحی برنامه تلفیقی به دلیل مشاهده فعال شدن یادگیرندگان و علاقمند شدن به فرآیند یادگیری، شگفت‌زده می‌شوند. از طریق برنامه تلفیقی، دانش‌آموزان چندین مفهوم و مهارت مهم را که باید بیاموزند، در طول برنامه به صورت معنادار و جذاب خواهند آموخت.

از برنامه تلفیقی تعریف‌های گوناگونی ارائه شده است. برای مثال، بینه<sup>۲</sup> (۱۹۹۷) آن را برنامه‌ای می‌داند که از سؤال دانش‌آموزان ایجاد می‌شود؛ در حالی که جاکوبز<sup>۳</sup> (۱۹۹۷) تلفیق را به صورت برنامه‌ای تعریف می‌کند که اجازه تلفیق عمودی و افقی محتوا را می‌دهد. با وجود این، این‌طور به نظر می‌رسد که درک رایجی میان کارشناسان وجود دارد، بدین صورت که با شناسایی یک موضوع (اغلب سؤال، نام شیء یا مکان، فعالیت یا حادثه مهم، مشکل و مسئله) آغاز می‌شود که مورد علاقه معلم و دانش‌آموز هر دو است. در زمینه آموزش پیش دبستانی، برنامه تلفیقی آموزشی یادگیرانه محور است که بر اهمیت توجه به علائق، فرهنگ، نیازها و نوع یادگیری یادگیرنده در تلفیق عناصر برنامه توجه می‌کند.

به کمک برنامه تلفیقی، کودکان به مهارت‌هایی ترکیبی و کل‌نگر، به جای مهارت‌های مجزا، دست می‌یابند. کودکان نیازمند برقراری ارتباط مدرسه با جهان بزرگ‌تری هستند که در آن زندگی می‌کنند. به این معنا که برنامه مدرسه باید شامل فعالیت‌هایی باشد که یادگیرنده دانشی را کسب کند که قابل کاربرد در زندگی واقعی است. به کمک برنامه تلفیقی، همه یادگیرندگان شهروندانی فعال و مشارکت‌جو در جامعه می‌شوند و تعاملی میان فعالیت‌هایشان با جهان خارج ایجاد می‌کنند. هم‌چنین، کودکان قادر به درک مفاهیم و کسب مهارت‌های مهم می‌شوند. در تلفیق ریاضی و علوم تجربی، کودکان قادر به مشاهده ارتباط علوم تجربی با موضوعات متفاوت و درک کاربرد آن در مواد درسی دیگر خواهند شد. در واقع، برنامه تلفیقی مرزهای علوم را در ایجاد ارتباط میان مواد درسی و حل مسائل از طریق تحقیق و استدلال منطقی برای کمک به دانش‌آموزان برمی‌دارد و هم‌چنین اولویت‌های کودکان با سبک‌ها و شرایط متفاوت یادگیری را در نظر می‌گیرد. برنامه تلفیقی به یادگیرندگان در رشد مهارت‌ها برای یادآوری سریع‌تر اطلاعات کمک می‌کند. در طراحی برنامه تلفیقی چند عامل مهم باید مورد توجه قرار گیرد:

۱. شناخت ماهیت مواد درسی برای منبع برنامه درسی: معلمان لازم است تا از ماهیت مواد درسی که قرار



عکس: افشار لاریجانی

در دوران پیش دبستانی دارد، رویکرد چند موضوعی (بین رشته‌ای) است که در واقع، تلفیقی از مواد درسی مرتبط درباره موضوع است.

برنامه تلفیقی در شش مرحله اجرا می‌شود که عبارتند از:

۱. انتخاب و تصمیم‌گیری درباره یک موضوع یا واحد موضوعی:

اولین وظیفه مربیان انتخاب موضوع برنامه است که از مفاهیم یا بخش‌های مورد علاقه کودکان برگزیده می‌شود.

۲. انتخاب عناوینی از موضوع‌های مختلف که با موضوع انتخابی در ارتباط باشند: معلمان برنامه‌ای تهیه می‌کنند که مفاهیم و مهارت‌های آن در ارتباط با موضوع انتخاب شده‌اند. عناوین موجود در برنامه از علوم اجتماعی، علوم تجربی، ریاضیات و زبان انتخاب می‌شوند.

۳. طراحی فعالیت‌های

است تلفیق کنند، درکی واضح داشته باشند. برای مثال، ریاضیات بر یادگیری مهارت‌های متفاوت، زبان و علوم تأکید می‌کند. از طرف دیگر علوم اجتماعی بر یادگیری مفاهیم تأکید می‌کند. بنابراین، این که چه مفاهیم و مهارت‌هایی تلفیق شوند، به تجزیه و تحلیل دقیق نیاز دارد.

۲. تهیه منابع، امکانات، یا مواد آموزشی لازم توسط

مربیان.

۳. آگاهی مربیان از اصطلاحات مورد استفاده در برنامه

تلفیقی، مانند استانداردها، موضوع، نتایج یادگیری، تجربه‌های یادگیری و درکی ساده از این که برنامه چیست.

۴. حمایت والدین و مسؤولین مراکز از برنامه‌ها.

رویکردها و سبک‌های متفاوتی در تلفیق برنامه‌ها

وجود دارد. یکی از آن‌ها که کاربرد بیش‌تری



متفاوت که با موضوع مرتبط هستند: فعالیت‌های متنوعی برای هر عنوان موجود در برنامه طراحی می‌شوند. نکتهٔ حائز اهمیت، تناسب بین فعالیت‌های طراحی شده با سطوح یادگیرندگان است. بازی آزاد، موسیقی، قصه‌گویی و فعالیت‌های انفرادی نمونه‌هایی از تجربه‌های یادگیری مناسب برای یادگیرندگان است.

۴. انتخاب مواد آموزشی مورد نیاز: استفاده از اشیای واقعی و طبیعی توصیه می‌شود.

۵. برنامه‌ریزی زمانی: معلمان در این مرحله باید دروس را به واحدهای کوچک‌تر تقسیم کنند که هر عنوان می‌تواند براساس زمان مورد نیاز، به صورت روزانه یا هفتگی برنامه‌ریزی شود.

۶. طراحی ابزارهای ارزیابی و سنجش: گزارش‌هایی داستان گونه است که مشاهدات معلمان را از رفتار هر کودک در کلاس هنگام اجرای فعالیت در برمی‌گیرد و در ارزیابی یادگیرندگان مورد استفاده قرار می‌گیرد. در حال حاضر، استفاده از کارپوشه نیز یکی از ابزارهای ارزیابی کودکان است.

با توجه به نکاتی که گفته شد، در این قسمت نمونه‌ای از اجرای برنامهٔ تلفیقی در ارتباط با آموزش تفاوت‌های گیاهان برای کودکان پیش دبستانی در بخش‌هایی چون فعالیت‌های گروهی کوچک، تجربه‌های ریاضی، بازی انگشتی، تفکر خلاق و تجربه‌های غذایی ارائه می‌شود:

### گیاهان انواع مختلفی دارند که هر کدام شکل و بویژه‌ای دارند.

برای گردش با کودکان به باغی بروید و به جمع‌آوری برگ‌ها (۲ یا ۳ برگ از هر نوع)، دانه‌ها یا شکوفه‌ها، گل‌ها، شاخه‌های کوچک، پوستهٔ دانه، خزه و گل‌سنگ بپردازید و در کیف بزرگی قرار دهید. سپس آن‌چه را جمع کرده‌اید، دسته‌بندی کنید. معلم از هر کدام یک چیز را در کیف خود قرار می‌دهد و تعدادی از اشیای یافته شده را نیز در کیف‌های کودکان قرار دهید.

### فعالیت‌های گروهی کوچک: در این بخش کودکان را در

معرض تعامل با یکدیگر و شرکت در بحث‌ها قرار می‌دهیم.

- برگی از کیف خود در آورید. سپس به کودکان بگویید: «به کیف‌هایتان نگاه کنید، آیا می‌توانید برگی مشابه آن بیابید.»

- چنانچه کودکان مورد مشابهی برای مقایسه یافتند، آنان را تشویق کنید تا به جزئیات توجه کنند: «آیا کاملاً شبیه برگ من است؟ چه کسی برگی به شکل گرد پیدا کرده است؟»

- سپس به این نکته اشاره



کنید که همهٔ برگ‌ها از یک نوع درخت، شکل کلی مشابهی دارند (اما ممکن است اندازه‌شان فرق داشته باشد). به عنوان مثال، «هنگامی که رشد خاتمه یافت، همهٔ برگ‌های درخت انجیر به شکل انگشتان دست می‌شوند.»

### تجربه‌های ریاضی: در این بخش به کمک کودکان

اطلاعاتی را روی چارت یا نمودار ثبت می‌کنیم. از چیزهایی که یافتید، جهت دسته‌بندی، طبقه‌بندی و تجربه‌های شمارش به این صورت که ۱۲ عدد برگ، ۱۰ عدد میوه درخت بلوط، ۸ تکه شاخه و ۱ تکه خزه استفاده کنید. برای کودکان کوچک‌تر، نمودار ستونی را می‌توان به صورت تصویری رسم کرد.

### بازی انگشتی (درخت سیب): در این بخش نمونه‌ای از بازی

انگشتی را به همراه کودکان در کلاس اجرا می‌کنیم.

از درخت سیب بالا می‌روم (بازو را به سمت بالا بکشید).

دو سیب قرمز دیدم (دایره‌هایی با دست بکشید).

درخت را تکان دادم («بدن» خود را تکان دهید).

به‌به، چه سیب‌های خوشمزه‌ای (به شکم خود دست بکشید).

### تفکر خلاق: در این بخش کودکان را با پرسیدن این سؤال

که «چه اتفاقی می‌افتاد اگر؟» به تفکر دربارهٔ موضوع و دادن پاسخ‌های خلاقانه ترغیب می‌کنیم. برای مثال، چه اتفاقی می‌افتاد اگر به اندازهٔ انگشتان کوچک می‌شدید؟ دلتان می‌خواست کنار کدام گل زندگی کنید؟ یا روی آن بخوابید؟ برای غذا از آن استفاده کنید؟ هنگامی که باران می‌بارد زیر آن پنهان شوید؟ و...

### موسیقی: در این بخش از سرودهای کودکانه مرتبط با موضوع

بهره می‌گیریم.

### پنوشته

1. O Connel
2. Beane
3. Jacobs

### منبع

1. Pawilen, Greg Tabios. Jaeson P. Arre, Eloida F. Lindo. (2010) Designing an integrated Curriculum for Preschool. ASIA -PACIFIC JOURNAL OF RESEARCH IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION. Vol. 4, No.2.
2. Jean D. Harlan. Mary S. Rivkin. (2008) Science Experiences for the Early Childhood Years: An Integrated Affective Approach. Prentice Hall.